

Vattenskyddsområden -hur och varför?

Jordbruksverkets kurs för rådgivare
2/10 2013

Susanna Hogdin, enheten på miljöprövning och miljötillsyn
Susanna.hogdin@havochovatten.se

Havs
och Vatten
myndigheten

Vattenskyddsområden – ingen ny företeelse

- Möjlighet att fastställa vattenskyddsområde fanns redan på äldre vattenlagens tid.
  - Beslutande myndighet vattendomstolen, ofta i samband med prövning av vattentäkten, tillsyn Länsstyrelsen
- 1983 års vattenlag
  - Beslutande myndighet Länsstyrelsen, tillsynen delades ofta mellan länsstyrelse och kommun
- Miljöbalken
  - Beslutande myndighet, Länsstyrelse eller kommun. Tillsyn följer beslutande myndighet, men kan delegeras från länsstyren till kommunen i särskild ordning
- 1999 fattade riksdagen beslut om de nationella miljömålen som tydligt pekar på att skyddsområden **bör** fastställas
- Enligt ramdirektivet för vatten som införlivats i Sverige genom den svenska vattenförvaltningen **ska** viktiga allmänna vattentäkter skyddas i erforderlig omfattning.

Dessutom:

Just nu pågår en remiss från miljödepartementet om förändringar av 7 kap MB (M2013/1675). Förslagsvis införs ett skullkrav på att vattenskyddsområden ska inrättas för alla allmänna vattentäkter senast år 2019

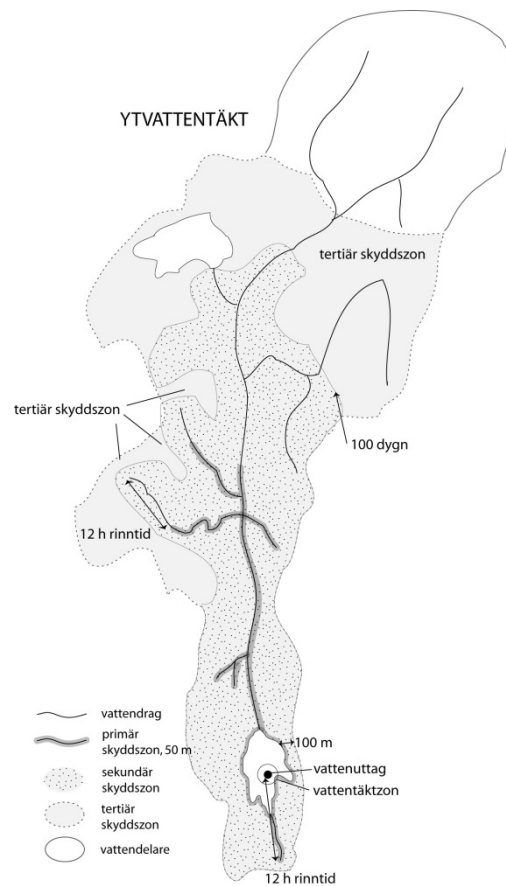
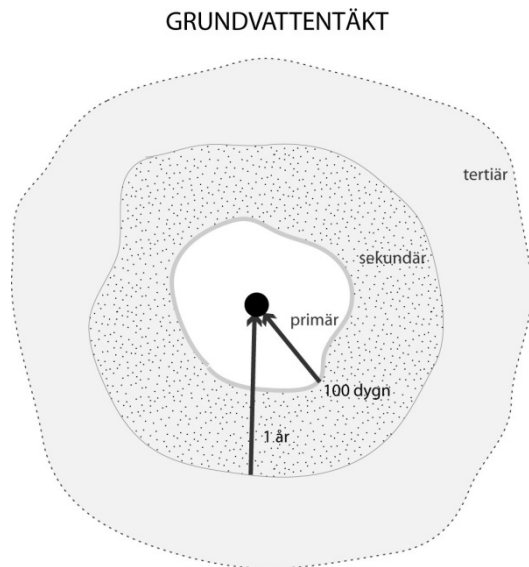
Grundläggande principer för arbetet med vattenskyddsområden

- Beslut om vattenskyddsområde fattas med stöd av 7 kap 21 § MB
  - Övergripande syfte är att avgränsa och tydliggöra det område som har betydelse för vattentäktens råvattenkvalitet
- Föreskrifter som gäller inom vattenskyddsområde fattas med stöd av 7 kap 22 § MB
  - Ska tydliggöra vad som gäller inom området och säkerställa att jämförbara verksamheter bedöms och behandlas på ett förutsägbart och rättsäkert sätt.
- Allmänna ordningsföreskrifter för områdena fattas med stöd av 7 kap 30 § MB
  - Gäller allmänheten och reglerar t.ex. båttrafik, begränsningar på det allmänna vägnätet m.m.
- Vissa generella krav gäller alltid inom vattenskyddsområden
  - Yrkesmässig spridning av kemiska bekämpningsmedel (SNFS 1997:2 med tillämpningsanvisningar 2000:7)
  - Lagring av petroelumprodukter (NFS 2003:24)

Observera att inrättande av vattenskyddsområden bara är en av flera åtgärder för att säkerställa en robust dricksvattenförsörjning från brunn till mun

---

Avgränsning och zonindelning

Vanlig utformning av vattenskyddsföreskrifter som berör jordbrukets användning av bekämpningsmedel

- Inom primär skyddszon så förordas ofta ett förbud mot all användning

Yrkesmässig hantering, undantaget transport, av kemiska bekämpningsmedel är förbjuden.

- Inom sekundär skyddszon så råder oftast en tillståndsplikt för användning

Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel får ej ske utan tillstånd av den kommunala miljönämnden.

- Inom en tertiär skyddszon kan ibland särskilda bestämmelser vara föreskrivna, men inte alltid

Enligt § 14 Naturvårdsverkets föreskrifter SNFS 1997:2 så krävs det alltid tillstånd från den kommunala nämnden för miljöfrågor för yrkesmässig spridning av kemiska bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde oavsett skyddszon.

Ny lagstiftning på G

- Implementering "växtskyddsdirektivet" (rådets direktiv 2009/128/EG)
  - Förslag till ny bekämpningsmedelsförordning
    - Ett stort antal myndigheter får rätt att inom "sina" områden meddela föreskrifter
    - Bemyndigande till HaV att meddela föreskrifter om skyddsavstånd samt krav på tillstånd för spridning av bkm inom vso (motsvarande 14 § i SNFS 1997:2)
  - Förändringar i 7 kap MB ställer krav på att alla allmänna vattentäkter ska skyddas av ett vattenskyddsområde senast 2019
-

Varför regleras kemiska bekämpningsmedel inom vattenskyddsområden?

Livsmedelsverket har av hälsomässiga skäl beslutat om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i dricksvatten

- Gränsvärdet för enskilda bekämpningsmedel i dricksvatten är idag $0,1 \mu\text{g/l}$
- För vissa ämnen tillämpas gränsvärdet $0,030 \mu\text{g/l}$ (aldrin, dieldrin, heptaklor och heptakloreoxid)
- Gränsvärdet (otjänligt) för totalhalt bekämpningsmedel i dricksvatten är $0,5 \mu\text{g/l}$

Utdrag ur Livsmedelsverkets motivering till valda gränsvärden

"Gränsvärdet har fastställts mot bakgrund av försiktighetsprincipen. Bland annat kan tillräckligt underlag saknas för att fastställa gränsvärden för enskilda bekämpningsmedel samt för att bedöma risken för eventuella kombinationseffekter om man får i sig flera olika bekämpningsmedel samtidigt. Gränsvärdet bedöms innebära en tillräcklig säkerhetsmarginal mot nivåer där risk för akuta eller kroniska effekter kan förekomma."

Hur ser det ut i svenska vattentäkter idag?

Drygt 80 vattentäkter i Sverige (av ca 1750) innehåller rester av bekämpningsmedel av dessa har ca 40 vid ett eller upprepade tillfällen uppvisat prover som överstiger gällande gränsvärden

- Högsta halterna återfinns i grundvattentäkter
- Bekämpningsmedelsrester påvisas regelbundet i ytvatten och trenden är oförändrad sedan början 2000-talet

Ett flertal vattenverk har varit tvungna att installera kolfilter för att säkerställa ett rent dricksvatten...

Vilka bekämpningsmedelsrester återfinns i våra dricksvattentäkter?

AMPA (nedbrytningsprodukt av glyfosat, vanligt ogräsmedel inom
lantbruk och trädgård)

atrazin (vanlig liksom i enkäten 2000) förbjudet

BAM (vanlig liksom i enkäten 2000) förbjudet

bentazon (godkänt ogräsmedel)

DEA (desetylatrazin)

M-fl

*Ur Svenskt Vattens enkät för år 2004 och 2005
Ca 141 kommuner har svarat*

Ärendehantering inom vattenskyddsområden

Tillståndsbeslut enligt föreskrifter handläggs i allmänhet av den kommunala nämnden för miljöfrågor. Anvisningar för prövningen lämnas av kommunen

Om en verksamhet regleras med tillståndsplikt är utgångspunkten att ett tillstånd i normalfallet ska kunna lämnas, men att tillstånd sannolikt kommer att förknippas med villkor

Dispenser från beslut hanteras ofta av Länsstyrelsen, men ibland av den kommunala nämnden för miljöfrågor. Titta i beslutet för varje enskilt vattenskyddsområde vad som gäller

För att en dispens ska kunna lämnas måste 2 förutsättningar vara uppfyllda

1. Syftet med beslutet om vattenskyddsområde får inte motverkas
2. Det måste finnas särskilda skäl för att göra ett undantag. Dispenser ska vara mycket ovanliga!

Rättsordningar för olika typer av beslut

Beslut om att inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter

Kommunala beslut överklagas till Länsstyrelsen och Länsstyrelsens beslut överklagas till regeringen

Beslut enligt föreskrifterna för enskilda verksamhetsutövare

Kommunala beslut överklagas till Länsstyrelsen och länsstyrelsens beslut överklagas till mark- och miljödomstolen i enlighet med normal rättsordning

---

Havs- och vattenmyndighetens roll

- Vägledande och tillsynsvägledande myndighet i arbetet med att inrätta vattenskyddsområden
  - Handbok (Naturvårdsverkets produkt som förvaltas vidare av HaV)
  - Allmänna Råd (Naturvårdsverkets produkt som förvaltas vidare av HaV)
  - Samordnar temadagar, handläggartreffen m.m.
- Remissinstans vid regeringens överprövning av överklagade beslut om vattenskyddsområden

Utredningar och remisser på gång

- Ersättning vid vissa särskilda fall av rådighetsinskränkningar. Dir 2012:59, kommitté M2012:02. 31aug. Redovisad.
  - En trygg dricksvattenförsörjning. Dir 2013:75. Delbetänkande om vattentäktsskydd 1 juli -14, 30 juni -15.
  - Förslag till ändring av 7 kap. MB om vso samt förslag till ny bekämpningsmedelsförordning. Remiss från M-dep M2013/1675/R.
-

Utmaningar

- Att hålla sig ajour med alla preparat...
  - Tillväxten på regelverket
  - Samordning mellan alla aktörer
  - **En svår balansgång mellan att hitta konkurrenskraftiga och effektiva brukningsmetoder och tillämpning av försiktighetsprincipen med hänsyn till hälsoskyddet**
-